

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.06.2008, sp. zn. 8 Tdo 748/2008, ECLI:CZ:NS:2008:8.TDO.748.2008.1

Číslo: 6/2009

Právní věta: Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. spočívající v tom, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, není naplněn za situace, když obviněný, u něhož nebyl dán žádný z důvodů nutné obhajoby (§ 36 tr. ř.), si zvolil obhájce, kterému udělil plnou moc, v níž podepsal prohlášení, že „zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce“, pokud se takto zmocněný obhájce nezúčastnil hlavního líčení s odkazem na nutnost účasti na jednání soudu v jiné věci týkající se jiného klienta a s poukazem na nesouhlas obviněného s tím, aby se místo zvoleného obhájce zúčastnil hlavního líčení jeho zástupce (substitut). V takovém případě rovněž není porušeno právo obviněného na obhajobu zakotvené v čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, ani jeho právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru uvedené v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud soud prvního stupně nevyhověl žádosti obviněného o odročení hlavního líčení a konal jej sice v přítomnosti obviněného, ale bez obhájce, případně jeho substituta.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.06.2008

Spisová značka: 8 Tdo 748/2008

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obhájce, Řízení o dovolání

Předpisy: čl. 37 odst. 2 předpisu č. 2/1993Sb.

čl. 40 odst. 3 předpisu č. 2/1993Sb.

čl. 6 odst. 3 písm. c) předpisu č. 209/1992Sb.

§ 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného S. A. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, ze dne 12. 2. 2008, sp. zn. 55 To 478/2007, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Šumperku pod sp. zn. 2 T 202/2006.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 18. 9. 2007, sp. zn. 2 T 202/2006, byl obviněný S. A. uznán vinným, že:

„dne 10. 9. 2004 v Š. uzavřel s V. K. písemnou smlouvu o finanční půjčce, na základě které obdržel částku 50 000 Kč s tím, že se zavázal půjčku splatit dne 17. 9. 2004, přestože věděl, že nemá finanční prostředky v dohodnutém termínu půjčku splatit, a současně neočekával žádný příjem, ze kterého by mohl půjčku splatit; tímto jednáním způsobil poškozené V. K. škodu ve výši 50 000 Kč“.

Takto zjištěné jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. a uložil mu podle § 250 odst. 2 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podle § 58 odst. 1, § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněnému uložil povinnost zaplatit poškozené V. K. na náhradě škody částku 50 000 Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. tuto poškozenou odkázal se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti citovanému rozhodnutí podal obviněný odvolání, o němž Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, usnesením ze dne 12. 2. 2008, sp. zn. 55 To 478/2007, rozhodl tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

S tímto rozhodnutím obviněný nesouhlasil a prostřednictvím svého obhájce podal proti němu dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť „napadeným rozhodnutím byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení“, a podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., když namítl, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

První z uvedených dovolacích důvodů obviněný spatřoval v tom, že bylo porušeno ustanovení o jeho přítomnosti u hlavního líčení. U Okresního soudu v Šumperku se uskutečnilo dne 18. 9. 2007 hlavní líčení, třebaže jeho obhájce včas požádal o jeho odročení z řádně doloženého důvodu - kolize s jiným, dříve nařízeným hlavním líčením. Obhájce poté, co obdržel zamítavé sdělení samosoudkyně, upozornil soud na to, že - stejně jako obviněný - nesouhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo v jeho nepřítomnosti. Soud prvního stupně hlavní líčení přesto uskutečnil a v jeho rámci provedl výslech znalkyně a po závěrečných řečech vyhlásil rozsudek.

Dovolatel soudu prvního stupně vytýkal porušení zásadních procesních pravidel daných trestním řádem, a tedy i porušení ústavních práv na spravedlivý proces. Vyjádřil přesvědčení, že má zákonné právo nechat se v trestním řízení obhajovat zvoleným obhájcem. Možnost nechat se zastupovat jiným advokátem je pouze právem advokáta, nikoli jeho povinností, a obhájci nemůže být kladeno k tíži, pokud tohoto práva nevyužil, tím spíše za situace, kdy žádný z jeho klientů s možností substituce nesouhlasil. Obhájce obviněného předmětnou věc posoudil jako skutkově i právně náročnou, takže možnost substituce objektivně nepřicházela do úvahy.

V rámci druhého z uplatněných dovolacích důvodů obviněný namítl, že skutková věta odsuzujícího rozsudku je v rozporu s použitou právní kvalifikací. Skutková věta se totiž nijak nezabývá subjektivní stránkou trestného činu, tj. otázkou zavinění, takže postrádá zjištění soudu, zda (obviněný) jednal v úmyslu, a pokud ano, zda se jedná o úmysl přímý či nepřímý. Poukázal na rozpor mezi použitím výrazu „přestože věděl“ ve výroku rozsudku, který by mohl naznačovat úmysl přímý, s odůvodněním rozsudku, kde naopak soud dospěl k závěru o úmyslu nepřímém. Ze skutkové věty také není zřejmé, jakým jednáním a jakým způsobem (obviněný) někoho uvedl v omyl a v čem tento omyl u poškozené spočíval.

Dovolatel dále velmi obsáhle rozvedl úvahy o vědomosti poškozené stran jeho finanční situace a jako jednu z alternativ následného plnění označil možnost zápočtu pohledávky při fakturaci ceny částečně provedeného díla. Uzavřel, že podle znění skutkové věty nelze vyloučit, že skutek v ní uvedený není trestným činem, protože poškozená jím fakticky v omyl uvedena nebyla.

Podle názoru dovolatele napadené rozhodnutí nerespektuje ani základní zásady trestního řízení, jak byly formulovány judikaturou zejména Nejvyššího soudu. V této souvislosti odkázal na jeho usnesení ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. [8 Tdo 397/2006](#), v němž je mimo jiné uvedeno, že z uznávaného principu právního státu, jímž je chápání trestní represe jako prostředku „ultima ratio“, vyplývá, že ochrana závazkových vztahů má být v prvé řadě uplatňována prostředky občanského a obchodního práva a teprve tam, kde je takováto ochrana neúčinná a kde porušení občanskoprávních vztahů naplňuje znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu a svou intenzitou dosahuje předpokládaného stupně společenské nebezpečnosti, je namístě uplatňovat trestní odpovědnost. Projednávaný skutek označil za problém celkově nevypořádaných vztahů mezi ním a poškozenou. Namítl proto nesprávné posouzení skutku jako trestného činu, když ten nelze pro nenaplnění materiální stránky za takovýto považovat.

V závěru svého podání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Šumperku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

K podanému dovolání se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) a uvedl, že deklarovaným dovolacím důvodům je možno přisvědčit.

Státní zástupce k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. konstatoval, že stanovisko odvolacího soudu považuje z obecného hlediska za neudržitelné, neboť advokát (obhájce) je vázán v otázkách substituce vůlí svého klienta a pokud k zastoupení jiným advokátem či koncipientem neobdrží svolení klienta, nemůže tohoto způsobu řešení kolize využít. Soud druhého stupně si prý protiřečí, pokud na jedné straně tvrdí, že nebylo porušeno právo obviněného na obhajobu, když na druhé straně akceptuje postup, jímž soud prvního stupně fakticky znemožnil, aby byl obviněný zastoupen při soudním jednání svým obhájcem. Přitom se nejednalo o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, ze strany obviněného a jeho obhájce nedocházelo k žádným obstrukcím a nebyl dán ani jiný důvod, proč nebylo možno žádosti obhájce o odročení jednání vyhovět. Státní zástupce rovněž upozornil na skutečnost, že zajištění práva obviněného na obhajobu ve smyslu kontradiktorní povahy trestního procesu a zásady rovnosti možností obou hlavních procesních stran nelze omezovat na případy nutné obhajoby. Odkázal na argumenty vyjádřené v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [11 Tdo 1286/2003](#) a sp. zn. [11 Tdo 636/2002](#), kde se za naplnění dovolacího důvodu ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. označují i případy, kdy sice obviněný obhájce, ať již zvoleného nebo ustanoveného soudem, má, ale orgány činnými v trestním řízení nejsou plněny zákonné povinnosti z této situace vyplývající, jež mají obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Z těchto důvodů podle názoru státního zástupce reagoval soud druhého stupně nesprávně, jestliže důvodné námitky obviněného, uvedené v jeho odvolání, nevyhověl.

Ohledně důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. státní zástupce uvedl, že skutková věta odsuzujícího rozsudku je z gramatického a stylistického hlediska „žalostný paskvil“. Neobsahuje totiž žádná skutková zjištění, jež by mohla odůvodnit část právní věty „vedl někoho v omyl“, neboť zde se předpokládá aktivní jednání pachatele, jímž záměrně vytváří u poškozeného mylný dojem o podmínkách, za nichž bude probíhat vrácení půjčených peněz. Právní a skutkovou větu výroku o vině označil za nesouladné, takže rozhodnutí vykazuje vadu podřaditelnou pod uvedený dovolací důvod. Konečné rozhodnutí považoval za zatížené extrémním nesouladem mezi obsahem provedených důkazů, resp. jejich vyjádřením ve skutkových zjištěních, a právními vývody, zejména ohledně subjektivní stránky trestného činu.

Jelikož státní zástupce označil dovolací námitky obviněného za důvodné, navrhl, aby Nejvyšší soud z podnětu podaného dovolání v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, ze dne 12. 2. 2008,

sp. zn. 55 To 478/2007, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 18. 9. 2007, sp. zn. 2 T 202/2006, a rovněž všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal soudu prvního stupně věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné, neboť napadá rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku, kterým byl uznán vinným a byl mu uložen trest [§ 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř.]. Obdobně shledal, že bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a že splňuje i obligatorní náležitosti dovolání uvedené v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda obviněným uplatněné dovolací důvody lze považovat za důvody uvedené v citovaných ustanoveních zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

Takový závěr vyplývá i z toho, že dovolání je specifický mimořádný opravný prostředek, který je určen k nápravě procesních a hmotně právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., takže Nejvyšší soud v řízení o dovolání není a ani nemůže být další (v pořadí již třetí) instancí přezkoumávající skutkový stav věci v celé šíři. V takovém případě by se dostával do role soudu prvního stupně, který je z hlediska uspořádání zejména hlavního líčení soudem jak zákonem určeným, tak nejlépe způsobilým ke zjištění skutkového stavu věci (§ 2 odst. 5 tr. ř.), popř. do pozice soudu druhého stupně, který může skutkový stav korigovat prostředky k tomu určenými zákonem (k tomu srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech sp. zn. [I. ÚS 412/02](#), [III. ÚS 732/02](#), [III. ÚS 282/03](#), [II. ÚS 651/02](#)). V této souvislosti je také třeba připomenout, že z hlediska nápravy skutkových vad trestní řád obsahuje další mimořádné opravné prostředky, a to především obnovu řízení (§ 277 a násl. tr. ř.) a v určitém rozsahu i stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. tr. ř.).

Z vymezení obsahu dovolání v ustanovení § 265f odst. 1, 2 tr. ř. a zejména ze znění ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je třeba dovodit, že z hlediska § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. nepostačuje pouhé formální uvedení některého z důvodů vymezených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. odkazem na toto ustanovení, ale tento důvod musí být také skutečně v podaném dovolání tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami.

Dovolatel primárně uplatnil důvod dovolání uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., třebaže jej nesprávně formuloval jako „porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení“, což by odpovídalo dovolacímu důvodu popsanému v ustanovení § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Z obsahu dovolání a použité argumentace je však zřejmé, že měl na mysli právě situaci, kdy „obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl“.

Z tohoto pohledu Nejvyšší soud (s jistou mírou tolerance) k uvedenému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. také přistupoval a uzavřel, že obviněný jej uplatnil relevantně. Současně však dospěl k závěru, že důvod dovolání je zjevně neopodstatněný.

V obecné rovině je zapotřebí nejprve uvést, že jmenovaný dovolací důvod dopadá především na situace, v nichž obviněný nebyl zastoupen obhájcem, přestože byl dán důvod nutné obhajoby podle § 36 a násl. tr. ř. (srov. například rozhodnutí publikované pod č. T 538. v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 23, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 281 – jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. [5 Tdo 49/2003](#)). Taková situace je důvodem dovolání bez ohledu na to, z jakého důvodu obviněný musel mít v řízení obhájce, neboť právo na obhajobu patří mezi

nejdůležitější procesní práva a je garantováno jak mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách [například čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“)], tak i ústavními předpisy.

Právo obviněného na obhajobu je ústavně zaručeným právem [čl. 37 odst. 2, čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod publikované pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina“)] a spolu s presumpcí nevinu (čl. 40 odst. 2 Listiny) jsou základními podmínkami spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1 Listiny). Tyto ústavní záruky se promítají i do trestního řádu (§ 33 odst. 1), jenž je ve shodě s Ústavou České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) vybudován na zcela zřetelné zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 tr. ř.), kterou je obviněný oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 83/96](#)).

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je ovšem užší, protože jím není jakékoli porušení práva na obhajobu, ale jen takové, při němž po tu část řízení, kdy obviněný neměl obhájce, ačkoli ho měl mít, orgány činné v trestním řízení skutečně prováděly úkony směřující k vydání meritorního rozhodnutí napadeného dovoláním (viz rozhodnutí č. 48/2003 Sb. rozh. tr. a přiměřeně i rozhodnutí publikované pod č. T 413. v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 17, Praha: C. H. Beck, 2002, s. 203). Současně Nejvyšší soud judikoval, že uvedený dovolací důvod se může rovněž vztahovat na situaci, kdy obviněný sice obhájce má, ale ze strany orgánů činných v trestním řízení nejsou plněny jejich zákonné povinnosti, jež mají obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění mohl vůbec vykonávat (srov. rozhodnutí publikované pod č. T 513. v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 22, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 194 – jde o státním zástupcem citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2002, sp. zn. [11 Tdo 636/2002](#); obdobně vyznívá i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. [11 Tdo 1286/2003](#), státním zástupcem rovněž citované).

Systematickým a logickým výkladem ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. lze dospět k závěru, že dopadá nejen na případy nutné obhajoby a porušení příslušných zákonných ustanovení ji upravujících, ale že zahrnuje i případy, kdy obviněný sice obhájce, ať již zvoleného nebo ustanoveného soudem, má, ale orgány činnými v trestním řízení nejsou plněny zákonné povinnosti z této situace vyplývající, které mají obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. I zde by mohlo jít o situaci, že obviněný nemá v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít má. Dalším rozvedením těchto úvah o interpretaci předmětného ustanovení a významu porušení práv tzv. formální obhajoby (práva obviněného dát se zastupovat obhájcem v trestních věcech) lze dovodit, že v případě, kdy již obviněný obhájce má a jeho práva nejsou orgány činnými v trestním řízení v popsaném smyslu respektována, nemůže hrát roli okolnost, zda důvodem pro vznik formální obhajoby byla skutečnost, že zákon ji stanoví ve věci jako nutnou, nebo že jde pouze o rozhodnutí obviněného, popř. jiných osob k tomu ze zákona oprávněných. Rovněž v případě, v němž sice nejsou splněny zákonné podmínky nutné obhajoby (§ 36 a násl. tr. ř.), ale obviněný si obhájce zvolil, resp. mu jej zvolila k tomu oprávněná osoba, a orgány činné v trestním řízení postupují tak, jako by se tak nestalo, lze dovodit, že obviněný v řízení obhájce neměl, ač jej ze zákona mít měl ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (viz odůvodnění naposledy citovaných rozhodnutí).

Z tohoto pohledu by se mohlo jevit, že obviněný byl postupem soudu prvního stupně na svých obhajovacích právech zkrácen. Jak však z dalšího textu vyplývá, ve skutečnosti tomu tak nebylo. Před aplikací uvedených obecných východisek je však vhodné alespoň ve stručnosti připomenout fakta významná pro posouzení řešené problematiky.

Obviněný si dne 18. 10. 2006, tedy již v přípravném řízení a za situace, kdy nebyly dány podmínky nutné obhajoby, zvolil obhájce v této trestní věci Mgr. S. S., advokáta Advokátní kanceláře O., tím, že mu udělil plnou moc. Volbou obhájce a udělením plné moci tak fakticky se jmenovaným obhájcem

uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb (příkazní smlouvu).

Na příkazní smlouvu se vztahují obecná ustanovení [srov. § 724 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“); pro danou věc stačí poukázat na jeho ustanovení § 726, podle něhož příkazník je povinen provést příkaz osobně; svěří-li provedení příkazu jinému, odpovídá, jako by příkaz prováděl sám; dovolil-li však příkazce, aby si ustanovil zástupce, nebo byl-li tento nezbytně nutný, odpovídá příkazník pouze za zavinění při volbě zástupce]. Tato ustanovení o příkazní smlouvě jsou pro poskytování právních služeb modifikována některými ustanoveními zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“). Tak například podle jeho § 3 odst. 1 je advokát při poskytování právních služeb nezávislý; je vázán právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta. Podle § 26 odst. 1 zákona o advokacii advokát se v rámci svého pověření může dát zastoupit jiným advokátem; podle odst. 2 tohoto ustanovení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak, může advokáta při jednotlivých úkonech právní pomoci zastoupit zaměstnanec advokáta nebo advokátní koncipient.

Citovaná ustanovení občanského zákoníka a zákona o advokacii jsou v dané věci významná s ohledem na obsah plné moci udělené obviněným zvolenému obhájci. Obviněný v ní nejen zmocnil Mgr. S. S., aby jej v této trestní věci obhajoval, vykonával veškeré úkony (atd. v rozsahu práv a povinností podle trestního řádu), ale současně vzal „na vědomí, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce a pokud jich ustanoví více, souhlasí, aby každý z nich jednal samostatně“.

Na základě udělené plné moci jmenovaný obhájce v tomto trestním řízení nejprve osobně prostudoval spisový materiál a posléze byl osobně přítomen u všech hlavních líčení konaných před Okresním soudem v Šumperku. Jelikož z hlediska podaného dovolání mají zásadní význam až hlavní líčení konaná po 27. červnu 2007, je třeba uvést, že tehdy bylo hlavní líčení odročeno na neurčito za účelem přibrání znalce a vypracování znaleckého posudku. Po jeho vypracování samosoudkyně nařídila dne 21. 8. 2007 hlavní líčení na 18. 9. 2007 ve 13.00 hod. do budovy Okresního soudu v Šumperku, o čemž vyrozuměla i obhájce obviněného (stalo se tak dne 3. 9. 2007). Z jejího referátu ve spisu je zřejmé, že obhájce obviněného nechala současně doručit i kopii vypracovaného znaleckého posudku.

Dne 11. 9. 2007 byla okresnímu soudu doručena žádost obhájce o odročení hlavního líčení s tím, že již dříve (dne 22. 8. 2007) bylo v trestní věci jiného jeho klienta u Okresního soudu v Olomouci odročeno hlavní líčení na den 18. 9. 2007 na 12.45 hod., přičemž oba klienti trvají na jeho osobní účasti a jemu se nepodařilo dosáhnout odročení prvního nařízeného jednání.

Obhájce žádost doložil fotokopii protokolu o hlavním líčení konaném dne 22. 8. 2007 u Okresního soudu v Olomouci.

Samosoudkyně Okresního soudu v Šumperku tento požadavek neakceptovala a ještě dne 11. 9. 2007 e-mailem informovala o svém postoji obhájce. Na to obhájce reagoval přípisem ze dne 14. 9. 2007 (došlým okresnímu soudu dne 17. 9. 2007) a opětovně se domáhal odročení hlavního líčení, neboť „žádost byla podána včas a byla relevantně zdůvodněna a doložena“. Současně upozornil, že „k hlavnímu líčení se tak dostaví pouze obviněný, který však rovněž nesouhlasí s tím, aby se hlavní líčení konalo v nepřítomnosti jeho zvoleného obhájce, když možnost substituce vyloučil“.

Hlavní líčení u soudu prvního stupně dne 18. 9. 2007 proběhlo bez přítomnosti obhájce obviněného. V protokolu o něm je u obviněného nepřilíš srozumitelně (mimo jiné) uvedeno, že „s obhajobou přítomného obhájce souhlasí“. V průběhu hlavního líčení byla vyslechnuta znalkyně z oboru ekonomika, odvětví účetní evidence, ekonomická odvětví různá - daně, Ing. H. P., byly přečteny některé listinné důkazy a po závěrečných řečech byl vyhlášen odsuzující rozsudek.

Jak již bylo shora uvedeno, obviněný podal proti tomuto rozsudku včas odvolání, které odůvodnil prostřednictvím svého obhájce a zaměřil je do všech jeho výroků. Soudu prvního stupně v něm mimo jiné vytýkal i výše popsany nesprávný procesní postup při hlavním líčení konaném dne 18. 9. 2007.

Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, na tuto výtku reagoval ve svém usnesení dne 12. 2. 2008, sp. zn. 55 To 478/2007, tak, že „... v procesním postupu Okresního soudu v Šumperku neshledal pochybení spočívající v porušení zásadních procesních pravidel daných trestním řádem, a tedy ani porušení ústavních práv obviněného na spravedlivý proces“. V této souvislosti odkázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. [III. ÚS 68/97](#), a na ustanovení § 16 a § 26 odst. 1 zákona o advokacii.

K tomu je třeba uvést, že argumentace citovaným nálezem Ústavního soudu (obdobně i nálezem Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. [I. ÚS 136/99](#)) není příliš přesvědčivá, neboť oba nálezy řeší situaci poněkud odlišnou (navíc pak ve věcech občanskoprávních, nikoli trestních). V posuzované trestní věci se totiž na plnou moc zvolený obhájce osobně zúčastnil téměř všech úkonů, a to jak v přípravném řízení, tak před soudy obou stupňů (s výjimkou hlavního líčení dne 18. 9. 2007, o jehož konání však byl včas a řádně vyrozuměn). Jedná se tak vlastně o první případ posuzovaný v dovolacím řízení Nejvyšším soudem, v němž pro doloženou kolizi s hlavním líčením nařízeným dříve a u jiného soudu prvního stupně, navíc s krátkým časovým odstupem, obhájce obviněného relativně včas požádal o odročení hlavního líčení (což odůvodnil postojem obviněného, který prý možnost substituce vyloučil), avšak soud prvního stupně jeho žádosti nevyhověl a hlavní líčení konal bez jeho přítomnosti.

Na projednávaný případ nelze bezesbytku aplikovat ani závěry Nejvyššího soudu formulované v jeho usneseních pod sp. zn. [11 Tdo 636/2002](#) a sp. zn. [11 Tdo 1286/2003](#) (srov. shora), jak jimi argumentoval státní zástupce. Nejvyšší soud v nich sice aplikoval ustanovení § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. extenzivně a v souladu s výše rozvedenými závěry, nicméně neřešil situaci, která vznikla v posuzované trestní věci.

Nejvyšší soud je přesvědčen, že jak dovolatel, tak i státní zástupce ve svých argumentech zcela pominuli otázku, která má v dané věci zásadní význam, totiž obsah plné moci udělené obviněným zvolenému obhájci v návaznosti na uzavřenou smlouvu o poskytování právních služeb (příkazní smlouvu). Organům činným již v přípravném řízení byla obviněným předložena výše popsaná plná moc, která obsahovala mimo jiné projev vůle příkazce (obviněného), že zmocněný advokát je oprávněn ustanovit si za sebe zástupce. V průběhu řízení před soudem prvního stupně (což je v dané věci významné) přitom nebyla předložena jakákoli modifikace této písemné smlouvy, resp. plné moci.

Jakkoliv nelze zpochybňovat, že obhájce je i v otázce substituce vázán vůlí svého klienta, nemůže být taková vázanost bezbřehá. Limitem pro ni je právě vymezení obsažené v udělené plné moci. Pokud obviněný v ní vzal „na vědomí, že zmocněný advokát je oprávněn si ustanovit za sebe zástupce a pokud jich ustanoví více, souhlasí, aby každý z nich jednal samostatně“ (srov. shora), pak se v rozporu s ní nemohl následně domáhat (obviněný ani jeho obhájce) odročení hlavního líčení s poukazem na uvedený vyhraněný a aktuální požadavek. Bylo naopak na obviněném a jeho obhájci, aby při kategorickém požadavku samosoudkyně soudu prvního stupně na konání hlavního líčení ve stanoveném termínu našli takové řešení, které by vedlo k respektování jak obhajovacích práv obviněného, tak obsahu udělené plné moci. Nelze přitom nevidět, že šlo o skutkově i právně nepřiliš složitou věc (jediný skutek majetkového charakteru), jejíž spisový materiál nebyl natolik obsáhlý, aby se s jeho obsahem případný substitut nemohl v relativně krátké době seznámit. Na takového substituta by nebylo možné nahlížet jako na jakéhosi „neplnohodnotného náhradníka“, neboť by jím mohl být zase jen advokát nebo advokátní koncipient (srov. ustanovení § 35 odst. 1 tr. ř.). Právní relevanci by nebylo možné přiznat ani případné námitce, že text plné moci je formulován natolik paušálně a prakticky pro většinu v praxi se vyskytujících věcí, že obviněný ani jeho obhájce nemohli

domyslet, jaký důsledek v dané věci mohl mít a má písemně vyjádřený souhlas obviněného se substitucí.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud nemohl akceptovat argumenty prezentované jak dovolatelem, tak i státním zástupcem. Naopak za situace, kdy obviněný odmítl v rozporu s obsahem uzavřené příkazní smlouvy, resp. udělené plné moci, aby si zvolený obhájce za sebe zajistil substituci, sám se však hlavního líčení zúčastnil, měl možnost ve smyslu ustanovení § 214 tr. ř. vyjádřit se ke všem provedeným důkazům, nemohl právně relevantním způsobem uplatnit námitku, že neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl.

Právo obviněného na obhajobu, zakotvené v člancích 37 odst. 2 a 40 odst. 3 Listiny, ani jeho právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru uvedené v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy porušeno nebylo, obviněný pouze svého práva na volbu zástupce obhájce (substituta) důsledně nevyužil.

Nejvyšší soud proto dovolání obviněného s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. považoval za zjevně neopodstatněné.

Poté se Nejvyšší soud vypořádal i s druhým obviněným uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné odmítl.